

Üksik number 10 kop.

Meie Mats

Tellimise hind kättesaamisega aastas 4 r. 50 l.,
6 kuu eest 2 r. 30 l., 3 kuu eest 1 r. 20 l. Toime-
tusest ise ära viies: aastas 3 r. 50 l., 6 kuu eest
1 r. 80 l., 3 kuu eest 90 l. Ilmus iga laupäeval.

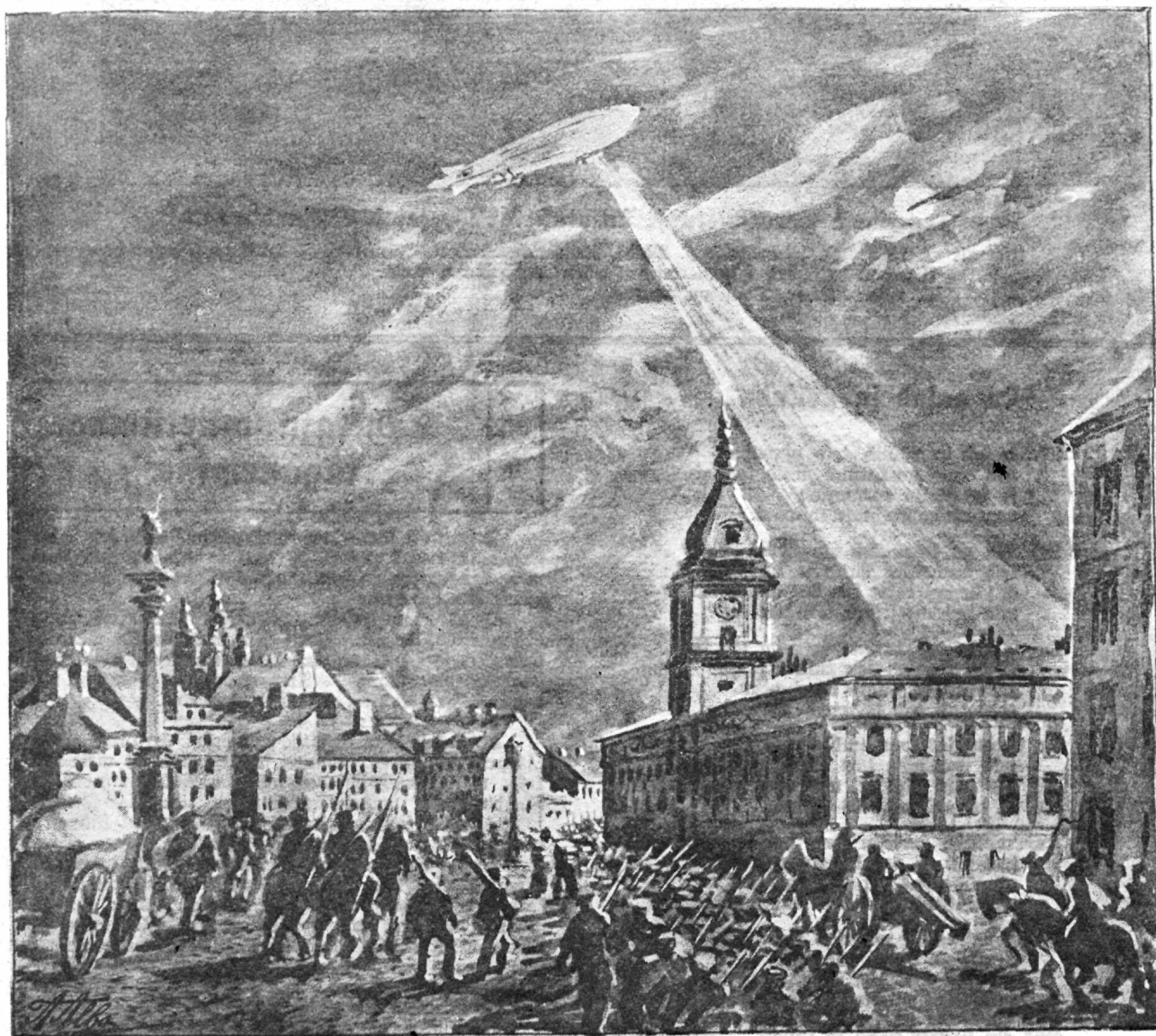
Toimetuse ja talituse:

Tallinnas, Harju ja Riikliti uulitsa nurgal nr. 15,
„Teaduse“ raamatukaupluses. Telefon N° 740.

Nr. 11.

Laupäeval, 1. (14.) novembril 1914.

Nr. 11.

Saksa „Zeppelin“ Warsjawi kohal.

Ärevaid päevi said Warsjawi elanikud siigise algusel läbi elada. Tugev vaenlase vägi oli kaugemale üle Wene piiri ja üsna Warsjawi lähidale tunginud. Nädalapäevad kuulsid inimesed igapäev suurtüki mürimat, linna kohal lendasid zeppelinid ja lennufõhjad, valgusejugaft ja pärastpoole, viimases vihas, ka pommide alla saates. Aga Wene vägede vägew pealerõhumine pani vaenlase jõu wankuma ja kaugemale paisati ta Poola pealinna müüride alt. Sirmupäevad on möödas ja ununenud nagu paha unenägu.

Segewasse wäeteenistusje kutsutud kooliõpetajad Wiljandimaalt.

Ülewalt I. rida: F. Manfin, Joh. Meos, Reinbach, Luif, F. Jürisõn, F. Hanson, Neubauer.
II. rida: Büigert, Himmelreich, Jensen, Rei, Maja, Ardt.
III. rida: Kaar, Ednisõn, Vaitas.

Mu aasad ja põllud...

- Mu aasad ja põllud, teid lumelina
küll kinni on katnud nüüd koguni
ja helesinine taewasina
on tuhahall wiimse wiiruni.
- Kõit elu on kadunud; hauarahu
teid ümbritseb halla ja häрма sees;
ei piisengi taim siin kasvama mahu —
mis tulewit seisab küll teie ees?
- Do — seda ma tunnen ja seda ma tean,
et hülgaw on teie tulewit,
ja usust ta otjani kinni pean,
et ootab teid õnnepõli nii pikk.
- Le sügawuses weel puhkab wägi,
mis imejõudu täis üleni;
kas olgu org see, wõi olgu mägi —
ta tulewit on täis jüleni!
- Kus walitseb praegu weel hauawaietus,
seal idu ju ootab ärkamist,
all sügawas elu ju kõigis paikus
on kärsitult nõudmas tärkamist.
- Ja olgugi talwe walitus wali,
ei elu all ometi häwine;
kui laguneb lumi ja taganeb tali,
kõit lähneb uueste õitjele.
- Siis elu uueste kihab ja tahab
seal, kus nüüd walitseb surwe ja surm,
sest iga taimeke elada tahab,
ja õitsta tahab ka niit ja nurm!

M. Põld.

Kahesaja wiiekümne taganemine.

Juhtumisi kätte saadud Prantsuse ajalehest leidmise selle kirjelduse, kudas peotäis Prantsuse soldati si imestamisewäärilise kangelasete korda jaatnud. Nuttame seda oma lugejatele ette kandma.

Õmal ajal kirjeldas Menofont kümnetuhande greeklase taganemist Perfiast. Seda jutustust Greeka wäeosa kangelasetegudest ja kannatamisest loetakse aastafandandeid, kustumata mõnusejega. Arwame, et ka „kahesaja wiiekümne taganemine“ ilmaski ei tohiks ununeda.

Siin see lugu:

Õdsel kell 2 wastu 14. septembrit äratati meid hüüdegaga: „õjariistad kätte!“ Warsti jaine teada, et meie polk nüüd koke wälja marsisib ühenduse loomiseks inglaste ja kindral F. diwisjoni wahese, meie root aga siia jääb diwisjoni suurtükikwäe seljatagust kaitsema. Kapteni lubaga lippasim wennaga, 2. roo leitnandiga, jumalaga jätma. Tema andis mulle oma kirja wanematele, mina temale oma. Kui ühele meist Sofja kuul on määratud, siis muretseb teine kirja kätte. Wend nägi päris tubli poisina wälja. Keski poleks wõinud arwata, et ta alles kolm nädalat enne sõda sojatõbe-woodilt tõusis. Arst tahtis küll weel haigemajas pidada aga wend midugi ei kuulunud, tuli polku. Eila jain ta käest sõnumi, midugi, suure hiljaksjäämisega. Kahe nädala eest oli ta weel elus ja terve.

Polk läks minema. Meie jäime paigale. Meie lastekraawides jäi kõit wäikseks, endine elawus oli kadunud, otjekui poleks inimesi enam olnudki. Lund kadus tunni järele, ilma et midagi uudist oleks toonud. Kaugel mürtjusid hommikut jaadit suurtülid. Kuid wähehawal jäi mürrin nõrgemaks, kirde poole kaldudes. Siis jäi kõit wäikseks.

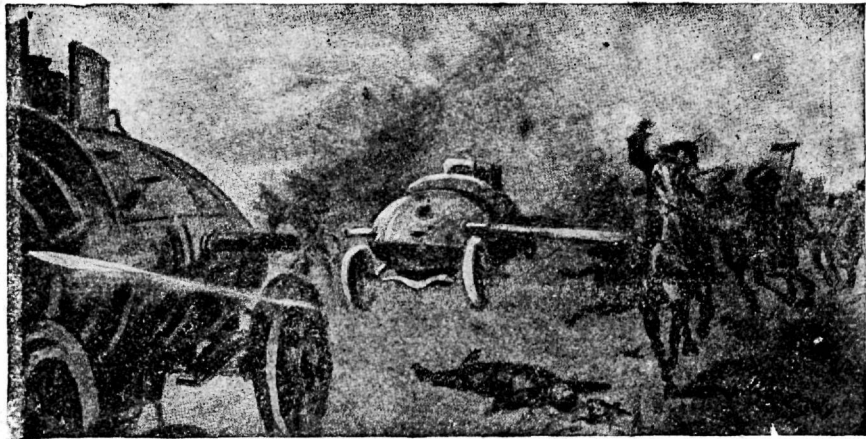
Waikeks ja igawaks. Serfant Brandol leidusid ranitlas dominad. Ta istus kahe-kolme asjaarmastajaga mängima. Paarkümmend uudishimulist ajusid nende ümber, nende seas ka mina. Ara tüütas. Tegin püüsi puhtaks. Lõin veel pool tundi furnuks. Tullusin natuke. Siis kirjutasin kirja koju. Millal ta posti peale saab?

Ülepea kange igaw. Põll mõtleb seal kuskil, meie aga istume, walgwame ja aegutame, et kas wdi lduapäravad asemelt ära. Muudugi, pole paha, kui kord ka puhata saab. Kuid ergud on nende hirmu- sate nädalate puhul nii kangeste pingutustega harjunud, et waitus ja rahu rõhuvana tunduvad. Loomusunnil tun- ned, et veel natuke, ja tuleb tagasilööd (reaktsion), ja siis ei ole juba enam kerge roiduwusest jagu saada. Otseski wana postihobune, keda täbar on rakest lahti wõtta, kui warsti jälle waja on sõita: kui enese kord küljeli wistab, ei siis nal- jalt enam jalule saa.

Ei tea küll, kas kõik jedasama tund- sid, mis mina; aga kui meie sunnitud puhkus niijama äit- selt lõppes nagu alanudki oli, ei kuulnud ma mitte ühte pahast sõna, ei näinud ühtki tujast nägu.

See oli jällegi õhul kui meid üles äratati ja ritta kästi ajuda. Selgus, et suurüliwägi Reimši poole teel on, meie aga tema järele peame käima, tema seljatagust waenlase eest warjates. Teese minnes oli õõ jõe ja selge. Meie marssijime kolm tundi, siis jäeti seisma ja kästi lastekraa- wiji laewata. Maha jäetud maakuulajad olid jatslaste lähinemisest teateid toonud.

Waewalt hakkas 15. septembri hommil loitma, kui me meie kannule jõudnud Satja ratsawäe mustendawat kogu nägime. Meie seadime endid wõitlusewalmis. Kuid ulamid (see oli üks von Klucki wäeosa ulani-divisjoni postudest) ei liikunud meie peale. Nende mustendaw kogu pööras pahe- malepoole ja kadus warsti. Selle eest ei läinud poolttun- bigi mööda, kui meie peade kohal esimene hrappnell lõhtes, siis teine, ja lugu lätsi lahti. Hommilul kell kümne paiku ilmuisid meie pahema tiirwa poolt paksu metja tagant Satja jalawäe kättide ahelad nähtawale, kell pool üksteist aga kuulsime, et nad täiest kõrist oma „Hoch“ karjuwad. Urwa- tawaste oli nende juurde mõni kindral sõitnud. Kohe selle järele hakkasid nad meie peale tungima. Lahing oli palaw. Ma ei luisla; pooltunni pärast näis mulle, et meie kuuli- pildujate ja püsside hääl kangest lastmijest kähises. Rats- torba tormasid jatslased püssititkudega meie kallale ja jäid

Inglise joomustatud automobiliid tekitawad Satja ratsawäe ridades surmahirmu ja segadust. (Kirjasaatja joonistus.)

mõlemil korral, kaksjada sammude meid lastekraawidest eemale, seisma.

Pealelõunat kell kolm jätsid jatslased meid wäheks ajaks rahule. Kell neli hakkas wihma walama, külma wihma, ja nagu oawarrest. Leotas meid tubliste läbi. Kell kuueks jäi wihm üle ja warsti tõusis tihe udu. Sel ajal tulid meie maakuulajad tagasi ja teatasid, et meile pahemalt poolt selja taha kiputakse. Kapten sammus ise kohe jookkraawid läbi ja kästis taganemisele valmistada, kuid nii, et „üksi püss ei kõlksataks.“ Warsti hakkasime lastekraawidest wälja kre- bima, kuna sinna mõnda kohta endi ajemele türelt walmiss- tatud kujud jätsime, neile oma langenud feltjimeeste mütsa „pähe“ wajutades. Mõnda kohta lastekraawi harjale pa- nime püssid, et pärast, kui udu lahkus, eemalt nõnda pais- taks, nagu sihiksid soldatid lastekraawist, ise aga panime kus jookstes, kus sammus, kus roomates kapteni järele, met- jatuka warju jõuda püüdes. Ette saadetud maakuulajad sealt jatslasi ei leidnud.

Ülemegi metsas. Ettewaatlikult üksteise järele, ligi poole wersta pikkuse reana liigume me metjas edasi, pare- malepoole, Satja wäelinnidest laugemale minnes. Metjas läks warsti pimedaks. Meie astujime hästi taja ja ette- waatlikult, wõimalikult wähe müdinat teha püüdes. Rest- dõks jõudisime teinepoole metja äärde, Satja wäeosa laugele enese taha jättes.

Metja äärest laotas ennast künkline lagendil wälja.

Rats-kolm wersta eemal paistis külate. Sel ajal kuulsime jälle tuttawat suur- tüki mürrinat. See kord juba selja tagant, pahemalt poolt. Kapten jaatis maakuulajad külasse. Pooltunni pä- rast paistsid küla wüimsest majaft kolm tulekest, kustufid, paistsid jälle ja jälle kustufid. See oli kolkuräagitud märgiks, et küla waenlastest puhas on. Kapten jaotas meid kahelkõlmele osasse ja oja- defaupä hakkasime külasse minema. Külasse jõudisime just parajaks ajaks, sest waewalt oli wüimane ojatond sinna jaanud, kui metja äärest — tähte- de nõrgal walgulsel — liikumine paistis. Satslased lähinesid.

Külasse jõudes hakkasime kohe barrikadi ehitama. Laruwitasime kõite, mis aga kae alla juhtus. Mäletan, et wäga uhke olin hoopis ijaaralist ma- terjali barrikadi jaoks leides: suure tühja wiinawaadi, mille kohe tänawa otsa seadime ja mullaga ning kiwidega

Satja kroonprintsi peaftaab.

ruttu täis täitsime. Kuid meie kindluse ehitamine oli see fõrd otstarbera. Juba enne foitu tulid meie jalgrattamehed maakuulamiselt tagasi ja teatasid, et tugewad wäewad meid kolmest külsist sisse piiramas on. Meie kindlus ähwardas meil lõdjuks jaada. Aga et kõdigi elawatel olemustel loom-junniks on lõdjust wälja pääseda, siis hakkasime ka meie tohe pigema.

Kõdilegi ajusime pimebikus teele, kusjuures küla aiawilja wäsi, mis nime wersta pikkuseni ulatas, meile suureks abiks oli. Kus põhjust karti oli, et jaksalajad meid märgata wõdidsid, seal heitsime peenarde wahela ja roomasime mööda midast maad kääpuli, saagu täed ja mündrid kui tahes mudajeks. Kui mudajad ja määrinud me olime, ei maksa rääkidagi.

Kõrda neli jäime peatama ja lamastime, jaksalaste eest peites. Meie olime nähtawaste nende wäe seiju-kohrade keskele jattunud. Wahemal, paremal ja eespool hiilased meie maakuulajad, ja nende käest saime ühtlugu teateid, et jaksalajad siin, seal, igapool on. Kõrd jõudsimme parajaste wäitje merjalga sisse ja kütuasime seal üle tunni, ilma et liigutanud, ilma peaaegu et hinganud olesime, sest et meist mööda — kahesaja jammu kanguselt — lõpematat ribadena terve divisjon läks. Kudas nad meil jalga läbi otsumata jätsid, ei mõista. Kõdige digem wiist kull, et neil pähegi ei tulnud, et siin prantsalajad wõdidsid olla. Wastu õhnut hakkas Saksia wäelaski nii rihedalt üksteise järele liikuma, et kapten meil liiga tarderawaks pidas terve wooga edasi hiilata. Meie jagunesime kolmeks osaks. Igas osas seitsekümmend meest. Siin, tähendab, lugesime endid üle. 13. oli meid kaksjada wiiskümmend meest. Nüüd oli kaksjada kümme järel. Tähendab, nelikümmend meest olid juba wäerinnast wäljas. Meie sanitarid kandsid kanderannidel kaksikümmend nelja haawatut. Kuusteist meie jelttimeest olid Prantjujema eest jurnud.

Kapten nimetas kõdige kolmele salgale teatud toha Reimsi lähedal, kus pärast jälle kottu saama pidime. Teele ajusime, kui juba päris pime oli. Hommikuks jõudsimme ette ära määratud kõrgusitule ja leidsime sealt enne meid sinna saanud wiafonna eest. Kolm tundi istusime meie wägede poolt maha jäenud lastekraawides, maha jäänud jelttimehi oodates. Aga neid ei tule ega tule. Ma ei oosta rääkida, kui juures mures nende saatuse pärast olime. Wiimaks

otjustas leitnant Martier (Martje) neid otsima minna. Tal oli õnne. Kolme tunni pärast tuli ta nendega. Selgus, et nad metsa ära efinud olid. Kõdilegi kütusime edasi.

Senine hea õnn pööras meile 18. septembril selja. Kõdige ettewaaruse abindude peale waatamata jattusime iflagi jaksalaste külsi. Kütusime metsa mööda. Selmisid maakuulajad andsid teada, et meie wastu tugew jalawäe jatt ühes juurtükiväega tuleb. Waewalt jõudsimme endid lahingurinda seada, digimine wõdud, metsatee ääres puude taha laiali ajuda, kui teekäanaku tagant jaksalajad paifisid. Meie ei lastnud kaua. Tuli ära minna. Ütlen otjekohe, tuli jooksta.

See ei ole häda. Meie wiisime ju jaksalaste eest kied ära, kes nendele weel kütusid wõidwad jaata, jalad, kes nende peale weel tormi jõuawad jooksta, pead ja südamed, täis wõitluselime nende wastu ja täis armastust isamaa wastu. Meie kõdgesime, et pärast nendega jälle wõidelda. Ja ma ei häbene endi kõdgenemist. Kõdige juurem kahju oli see, et endi haawatud maha pidime jätma. Meie jelttimehed jattusid nende halastamata külsi.

19. septembri hommikul tundsimme toha ära, kuhu me jaksalaste eest kõdgedes jattunud olime. See oli Wolferi (Volaire) mets. Terwe päewa läbi jammusime juba teatud sihti mööda ja jõudsimme õdjets Eni jõe äärde wälja. Wida jõe lähemale jõudsimme, jeda ähwardawamalt hakkas sealt lahingumüra meile kätte tojuma.

Kapten peatas meid ja kütus õhmitserid ja serjanid nõupidamisele. Otjustati maakuulajaid ette jaata.

Minna kippusin kaasa. Meie hiilasime metsa äärde ja olime tunni aja pärast selgusele jõudnud, et üks nendest kolmest sillast, mille kaudu meie üle jõe lootsime pääseda, õhtu jattud on, kahte aga tugewad Saksia wahjalgad wäljawaad. Igapool kihies jdekallas jaksalastest. Meie nägime nende batareiji, kaks nendest raskete juurtükide jatts, palkidest alusmüüri peal.

Kui meie niisuguse wähe trööstiva aruandega tagasi jõudsimme, kütus kapten uueste nõukogu kottu. Otjustati jõe mööda edasi hiilata.

Ja meie lätsime ka hiilates nagu wargad. Kõrd jattusime jaksalaste peale. Kuid see oli ainult nende kümmeheline wahjalgal. Meie nägime neid enne kui nad meid märgata jõudsid, piirasime nad sisse ja ... nad ei saanud kartudagi. Kolm päewa hiilasime nõnda, kümnefond wersta

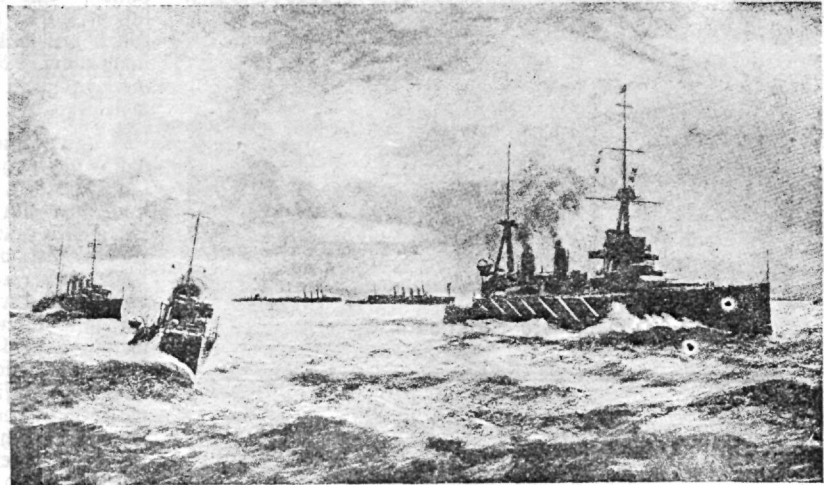
Bildid sõjaelust. Maakuulamisel.

päevas tehes. Viimats jõubšime fakslastest wabasse kohta Kornifi küla juures, kusi heas seijuforras oleva parwe leidšime, millega üle jde läššime. Meie kōif olime nii wāšnub et kapten otjūstas meid puhata lasta. Ma pōōrašin ešimele maja due peale ja keerasin enese dlgebe peale maha, nii kui ma olin, ilma et ranitšaid seljast oleššiu wōdtnud. Minusin kōhe, otjekui oleššiu auku langenuš. Kuid magada ei saanud. Polnud tundigi weel mōōdas kui signalist, meelešeitšitelt tuututades meid jakule ajas. Meie jooššime kōtku. Nagu selgus, olid fakslasted meie üle jde tulemišt nāinud ja meile loomustatud automobili wāštu saatnud. Suure wae-waga Jaime jellele terašmūrakale, kes sadan-deid kuulšš minutš wāšja wuristas, wāštu lōhtuda. Siin kaotāšime kolm selššimeest surrutena, kolm haawatutena ja kolm kadu-šid jäljetult. Tuli kirešte šit āra minna.

See kōrd lāššime Verdeni šišš. Waršti jõubšime Argoni metsade warjurikāšte kuu-sefalkade wahale. Wiis päewa ešššime weel mōōda metš, igalpool fakslaste peale jattu-des ja mitmel korral istušime, nende eest peites, tundidekaupa mudāstes ja weššites orgudes. Ka šiin oli kaotuš, terve ofakonna jaatšime maatuulamišele, ja ta ei tulnudki tagasi. Arwatawāšte šai ta fakslastest ūmber-piiratult kas otja wdi langes wangi.

26. septembril oleššiu ma ka ūe āārepealt wangi jattu- nud. Terve päewa enne seda olime, nagu harilikult, pea- aegu liikumata paigal seišnub, šest edasi liikušime wōimali- kult ifka ainult pimedikus. Hommiku tell ūšetšats olime mahajāetud kōwimurru leidnud. See oli pealt tāiešte pōō- šaid tās kaswanud ja šel kombel hāsti warjatud. Suure waewaga rōnišime kōwimurru aukudesše ja heitšime magama, ūmberingi tunnimeši warjatud partadesše wāšja leades. Tunnimeši wahetati iga kaše tunni tagant. Kell wiis tuli minu kōrd tunni peale minna. Ma istušin mulle kätte juha- tatud kalšuldhesše, kaše juure kōwimūrata wahale. Šeju- kōht oli suurepārāšine. Ma nāgin oma ees terwet mae- ndlwa, aga mind ei wōidub kuskilt mārğata. Tunni pool- teise pārašt mārğāšiu ma kraawi āāres pōōdāstes kahtlast liikumist. Ma jāin terafelt waatama. Nāen, pōōdāstest tuleš fakslane wāšja, wōtab kōwri peast ja lašeb enese tōhuli kraawi kashale jooma. Šiis lāks minema. Kōdit jāi waitšets. Ma mōrleşiu, mōrleşiu ja otjūstāšiu šišš kōwrama minna, miš šeal diqe on. Šiilāšiu muidugi juures ringis kraawi āārde, wantššiu šellest lābi ja roomāšiu šišš edasi. Ma pol- nud weel kōlmešada šannugi roomānub, kui fakslasti nāgin. Neid oli palju. Wiš oli terve polk šiin puhkamas. Jmes- tas mind see, et nad nii waitšelt endid hoiawad. Kardawad nad meie omāš, wdi waritšewad nad neid — jāhwas mul peast lābi. Kuid ei, ei waritše. Polk puhkas nāhtawāšte. Waršti pidin selgusele jõudma, et halwa seijufōrda olin šat- tunud. Fakslasti oli igalpool nāha. Minu taga ja iga külše peal. Ma puğešiu pōōdāšše nagu haawatud jānes ja kōti- tāšiu šeal dōšeni. Kui pimedāks lāks, lāks mul dnnets oma meeste juurde tagāš hīilata. Nad teadšid juba, et fakslasted šiin on, ja walmištāšid taganemišele...

Viimats, 28. septembri hommikul trehwašime nii pāris kogemata endi rāša-wahijašaga kōtku, šest nende lähedust ei teadnud meie weel aimata. Kaše tunni pārašt olime omāšte seāš. Meie rood jõubš 155 meše ja kaše ohwitše- riga pārale, peale šelle kui 15 päewa Šašja wāeliuinde wahelt lābi olime hīilanud.

Jnglise šōjalaewad Pōšja mere- walwamas, millal Šašja šōjalaewad oma nina kieli kanalit julgewad wāšja pista. Sellega ūhtlāš hoia- wad nad Šašjamaa terwe merekaubanduse seistus.

Cesti šōjamehe kiri.

I.

Weiffeli āāres, 12. oktobril 1914.

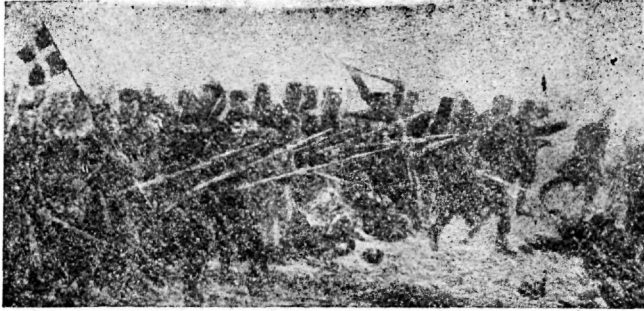
Armas Ašs! Šain eila pati kätte — aitāh šulle ja Ernštile. Weil naljatāšid eila, et jõulud on. Štaabis šai pea iga mees pati. Olidki pāris jõulud, jõime teed, šōime, miš kellegile kōduš oli šaadatud, ja juitšotāšime, nii et tuba halli tās oli ja ūks teist enam ei nāinud. Minult hāle jārele wōis weel arwata, kus leegi istus. Tubataga oligi šiin peenite peos. Kui mōni wahest „teifest ilmašt“ juhuš tulema ja mōne pati tubakat kaāša tōi, šišš mišis ta šelle šōjawāšjal hingehinna eest āra. Mahorka 1's naela, miš hāilikult 4 kop maksab, maksis šiin juba terve rubla. Kōnelbi, et moned k 120 k p ol wat mašnub. Meile antāše k kroonu poolt natuke tub kat, ag ell št juurde hēle a ja ū kuigi kauaks. Nāiud oli šōjawāe postil hāli aeg: wahet. Ei saanud seda kätte ega ka šaata. Šašja Wihtel oli šele ajaga, kui meie Auitrias wiibšime, meie šelja taga Šjublini kuber- mongu ja Warsšawi ūmbrufesse puğenuš. Šeal oiid ka mōned raudtee ofad tema kās. Nōnda et postiihendus ūks- wahē katekstatud oli. Nāiud šai waenlane šeal kaš mōned tulifed wāštu šilmi ja tagāneš praegu terwel wāerinnal. Lāhematel pāewadel läheme meie ūle Weiffeli ja šišš algab jalle ūks fange tagaajamine. Šenini on w imāstel pāewadel ainult šellega lepitud, et ūle Weiffeli ūksteišele kōrjāšte otša wahiti ja wahetewahel mōni mūrakas anti. Pāar wiim ist dōd olid ainult suuremad laštmišid, muidu tuli kōllupōrka- miš peaaegu ūšš eelwāgede ja kōištāšade wahel et e. Nii- ūgune ašš lāheb juba wāğiše igawāks. Šeda enam, et šišš palju iga wat kaštšeleitdōd on, kui ūhes tohas pikemat aega paigal tuleš seista. Pōōgu oleme ūhes niššugufes toas kōrteris, kus ūgugi rohkem ruumi pole ku šiu kōrteris. Šeal elab kās perekonda, kōtku 10 inimest. Peale šelle oleme meie wi ešēš. Nōnda on tuba inimesi tāsš kui kōp k lušid, ja kirjutades torgid šulega nagu otššid pindu šōrme šeest. Šeda rohta ei ole kuhu kōnnarnuki toetāts. —

Ūswāhe olid šiin koleajūšed ja wilud imad ning kōl- mad dōd. Nāiud on wilud imad jalle šoojāks muutunud. On ifegi pāššulešš weel suurel hī igal nāha, niššama muid šuwelinduš, mida Cesti maal šel ajal enam ei nāe. Pāe u wōetāše šin tartiud. Palju on weel wōimota ja muist, miš šōjatalermaa all seišab, jāāwadki wiš wōtmata. Pēšu

Rahwa tāhtraamat

1915. aasta jaoks Šind 3 kop.

Kōige kašulitum ja tulūšiam maš ja šinna rahwa talender. Šeada igašt raamatutāpulušēš. Šeadašē kōrjāšus Šaššmaš Šašju ja Kōištli uul. nurgal 46-15.

Sakslaste tormijooks.

eest ei maha muretseda ega ole ka seda waja saata, saan sellega läbi. Pealegi ei wõi see sõda ifka ilmakaua kesta. Meie loodame, et see weel sel aastal lõpeb. Mitäh ka lehtede eest. Enam pole neid waja saata, sest et mulle keegi neid nähtawaste on tellinud. Rahju on ainult, et lehed korralikult kätte ei tule. Terwisid kõigile ja head elu.

II.

Sani jõel, 17. oktoobil 1914.

Teil kirjutan täna suurtiiki miirina all ja piisfi pragina saatel, nagu wahest üteldakse. Umbrus on niisugune, et ka kirja siin „põrutaw“ peaks olema, aga — seda pole mul wõimalik soetada . . . Praegu tuli mees lahinguliinilt tuppa. Ta oisib staabitantseleit, et enne lahingut kirjutatud ja arandmata jäänud kirja kodumaale saata. Ta komberdab — nagu ütlesin — lahinguliinilt ja läheb ligemasse haawasidumise

punkti. Tal on kuul lõugadest läbi jooksnud ja üks jalg lahas. Nina ots paistab tal mähtmetest wähe wälja ja suu kohal on wäike auk. Kõnelda ta ei saa, muidu näeb aga üsna wirt wälja ja pistis palutud paberossi nähtawa heameelega sinna kohta suitsema, kus suu arwamise järele mähtmete sees oli.

Uga sõjas ei ole ka niisugune pilt enam „põrutaw“, waid päris harilik . . . Kõige pealt ütlen teile kõigile aitäh saadetuse eest, kõige enam aga „Tallinna uudiste“ eest. Meid saab siin harwa kuulda . . . Mitäh oleks wist ka haawatud Ostrolenko kütt teile saadetud paberossi eest ütelnud, kui arstitid ta suu mitte nii hoolega sinni poleks sidunud, et sinna peale paberossi midagi ei mahtunud. Ütlen siis ka weel tema eest kord aitäh, sest seda lugesti selgeste ta filmadest, kui talle mõned paberossid pihku pistisin. — Praegu lüüakse wersta 3 peal lahingut, mis juba teist päewa kestab, praegu sõitis ka meie batarei lahinguliinile. Miira on enam, kui wanaste Pfaffi kõrtsis Sauna uulitsal. Meie jäime batareist maha ja laadame õõ siin ühes Poola halupis (talus) mööda. Sommikul lähme edasi, see tähendab muidugi niisugusel korral, kui waenlane weidi tagasi on surutud. Kiri tuleb wilets. Laud on räbal ja wildak, üks jalg wigane ja tindipott pörub suurtiiki miirina peale serwa poole, nõnda et seda iga natukese aja järele „tapiga“ õigele kohale tagasi tuleb wiia. Sandomir, millest waenlane kord juba wälja oli aetud, on jälle tema käes ja nüüd tahame ta uueste prussekatest puhtaks teha. Meie wastas seisawad praegu Saksa ja Austria ühendatud wäed. Rõbe wõitlus keerleb Sani jõe kaldal, kust meie üle peame minema. Täna hommikul lõpetasid meie sapõrid ujuwa silla ehituse ja katsid estimest polku läksid üle. Ühest neist jäi wist wähe mehi järele, sest estimest ületulijaid wõetakse harilikult lausa tulega wastu; seljatakka läksid kõik sanitarid ja haigewantrid lahinguliinile ja lõunast saadik woorib juba haawatuid. Somme lähme wist ka meie üle jõe.

Jällenagemiseni! J. W.

Bulgaria on unustanud!

Wlewna all Bulgaria wabastamise eest langenud Wene sõjameeste mälestuseks ehitatud hauakabeli kirik Wlewnas. (Kiriku piduliku sisseõnnistamise puhul üles wõetud pilt.)

Rahest pahest pišem.

Kui Willem juba witsad sai
ja taganema pidi,
siis ütles ta: „Maailm on lai,
ma siin ei enam fiidi!

Sest Warsaw on täis kolerat,
meil kahju pole narust,
ma kardan ainult nurinat
ja kahju on mul — karust!

Ma ammu juba jaganud
siin olen tema naha,
kuid usu säärast ligunut —
ei surra ta weel taha!

Res uskuda wõib, mine tea,
chf wannab wiimaks Wiini,
wõi tormab, walusaks läeb pea —
ka koguni — Berliini.

Seepärast tarwis walida
on mul nüüd pišem pahe:
ma pistan koha plagama,
et laiemaks läeks wähe!”

Õhata Ott.

Belglaste põgenemine kodukoldelt.

Waenlase pealenihkumisel antakse Belgias linnade ja küllade elanikkudele käst oma elumajadest, oma kodukohtadest, kus nad terve eluaja waitfult töötades elanud, lahkuda. Ja kümnete tuhandete kaupa asub mehi, naisi, lapsi, raudasi teele uut, ajutist asupaika naabrilinnas või ka naabririigis otsima. Liiguwad mudastel maanteedel, öla-öla vastu õõpimeduses, tuule ja vihma käes. Lugemata on põgenejate

hull. Õnnelikud on need maainimesed, kellel hobune on, siis võib mõnda tarvilist asja kaasa võtta ja ise ka wahel koorma otsa istuda jalgu puhutama. Kuid, nagu pealt-nägijad jutustawad, põgenewad linnaelanikud enamaste kõik jala, hobuseid on nii wähe, et neid rikastelegi ei jattu. Woorimehele pakutakse 500 franki inimese pealt ühest linnast teise wiimise eest, aga ta selle hinna eest pole neid tihti saada.

Nutja sõjamees.

Liigutaw etendus sündis neil päewil Pariisis Saint-Lazare haigemajas: noor, kinni mähitud kägega zuaw nuttis kibedaste, peaga seinale nojale toetades; sellesama polgu kaelast haawatud ohwitseri kumardas nutja üle ja päris ofawõttikult kurbtuse põhjuse järele.

Zuaw ütles läbi pisarate:

„Ah, kapitano... kapitano... Kui sinu aga teaks... musjõ kapitano...“

Suure waewaga läks ohwitseril korda teada saada, et fakselased zuawil, kes juba Tonkini, Anuami ja Marokko lahinguteist osa wõtnud, kõik tema rinda ehtiwad aumärgid

sel ajal ära rööwinud, kui ta hiljuti haawatult lahingu-wäljal lamanud.

„Ma lamasin... haawatud... meelemärkuseta... nad tulid... warastasid... Abdergamanil olid aurahad... ja nüüd ei ole aurahasi...“ kurtis haawatud kangelane oma wiletsas Prantsuse keeles.

Ohwitser kutsus tema juurest lahkudes automobili ja sõitis kuhugile. Mõne aja pärast tuli ta tagasi, zuawi jaoks osetud uued aurahad kaasas...

Pisarad tõmmunäolise kangelase filmis kuuwastid filmapill, ja aurahasi ja ohwitseri kätt waheldamisi suudeldes, porsis ta jällegi, kuid see kord juba naerdes ja oma toredaid hambaid näidates:

„Ah, kapitano... kapitano... minu kapitano!...“

Hispania sõjavägi.

Wantuwal troonil.

Woldemar Urbani roman wabastamise sõjast.

(10. järg).

„Kuni kord mees leidub, kes meid kõiki aitab — ühe pistega,“ tähendas keegi kolmas salaja. „Ja kui tema ka finni tabatakse ja peajagu lühemaks tehtaakse, pärast austatakse teda ikka nagu püha meest, kui isamaa päästjat.“

„Noh, Jumal aida ku meid, kui meid üleüldse veel aidata võib.“

Asunta kuulas seda kõik ainult ühe kõrwaga pealt, mis mehed omakeskil kõnelesid. Ta ei mõistnud midagi sellest, waid nägi ainult, kuidas käed neil salajas rufilasse kiskusid, kuidas nende silmad wihast walgatasid ja leegitsid. Seda oli ta täna hommikust saadik juba mitmel korral uulitsal tähele pannud. Isegi Felice oli mõnes kohas tähelepanelikult kuulutama jäänud. Midagi pidi siindinud olema, mis mehed üles ärritanud ja wihaseks teinud oli. Asunta ei mõistnud sellest kõigest aru saada. Ta keerutas ja tantstas päikesepaistel süü ja sinna, rõõmustas oma uue rätiku üle ja wihastas, et inimesed just täna ärewuses pidid olema ja tema uuest rätikust suurt midagi ei hoolinud.

Rongikäigu muusik kostis ikka lähemalt ja lähemalt. Tihedamaks ja tihedamaks muutusid rahwahulgad. Korraga kuulis Asunta oma taga hingeldamist, ja kui ta ümber pööras, nägi ta Felicet oma ees.

Esimisel filmapilgul tundis ta teda nähes talt-sutamata rõõmu. Siis aga nägi ta, et Felice äritult, peaaegu metsikult ringi wahtis. Tema filma-

Montenegrolane.

dest langesid muidugi palawad, ihaldawad pilgud neiu peale, aga see ei olnud mitte mahe armastustulule, waid inimese pilk, kes midagi pöörases meeleheitmises teinud on wõi teha tahab, kes ilma kohutawa ettewõtteta ennaft päästa ei suuda. Nooremehel selja taga seisis wäike küürakas, keda Asunta kord juba mõne aja eest näinud, kellest ta aga ei teadnud, kes ta on.

„Tule!“ ütles küürakas lühidalt, peaaegu käsikwalt.

„Kannata veel üks filmapilt,“ wastas Felice nagu kartlikult.

„On kõige wiimase aeg!“ käis küürakas peale.

„Kohhe, kohhe,“ wastas Felice. Siis sõjistas ta Asunta poole pöördes: „Asunta, ma —“

Neiu ei saanud aru, mis ta ütles, parajaste õõdamine muusik pani kõrwad finni.

„Tule!“ kutsus Taddeo uueste.

„Jah, kohe,“ sõistas Felice, ja, Usfunta poole pöördes, jatkas ta edasi: „Ma tulen su järele, kuulid sa? Siis läheme Politeamasse.“

„Ah, sa viid mind teatrisse?“ küsis neiu jahmatades ja rõõmust säravate filmadega.

„Ma ütlesin seda sulle, ja kui minuga midagi ei juhtu —“

„Sinuga? Mis peaks sinuga juhtuma? Kuhu tahad sa minna?“

„Ma pean — — jumalaga, Usfunta. Mõtlen minu peale, kui —“

„Mis sul on siis, Felice? Mu Jumal, sa värised! Jää ometi siia meie juurde.“

„Edasi, ometi lord!“ käis kiirakas uueste peale.

„Kes see siis on?“ küsis Usfunta umbusklikult.

„Üks sõber,“ vastas Felice puigeldes.

„Saada ta minema ja jää sa siia,“ palus neiu. Ta hakkas korraka nii kangeste hirmu tundma, et tahtmataki Felice käewarrest kinni võttis, jah, ta oleks tal uulitsa peal kaela langenud, kui noormees ennast selle läbi tagasi hoida oleks lastnud. Neiu ei suutnud enesele ka seda oma äkilist ärewust, seda salakartust kuidagi ära seletada.

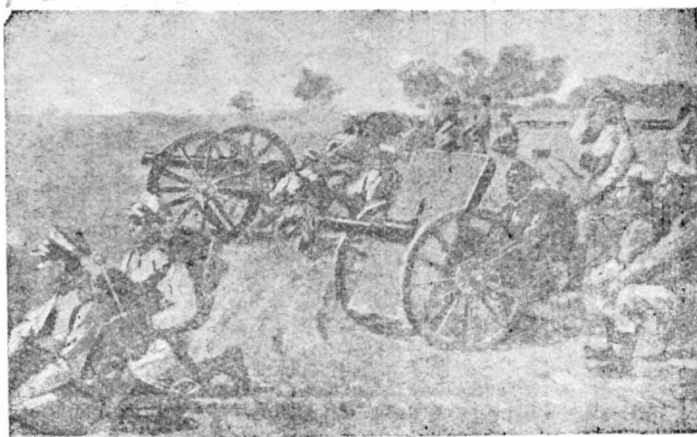
Noormees kiskus enese lahti. „Ma tulen ju kohe jälle tagasi. Beerandtunniga on kõik möödas,“ tuli ärewalt üle tema huulte.

Kohe peale selle läks ta oma feltimehega prefekturi poolses sibil ruttu minema ja oli peagi inimestemurru sekka kadunud.

Prefekturi suure värava ees seisis prefekti paraaditõld, millega ta harilikult ainult iseäralikul piduliku wastuvõtmise puhul kuninga palee ette sõitis. Üleval esimese korra akna all seisis Liberio Romano paraadi-mundris. Suppa tormas ägedalt ja suures ärewuses tema tütar Beatrice.

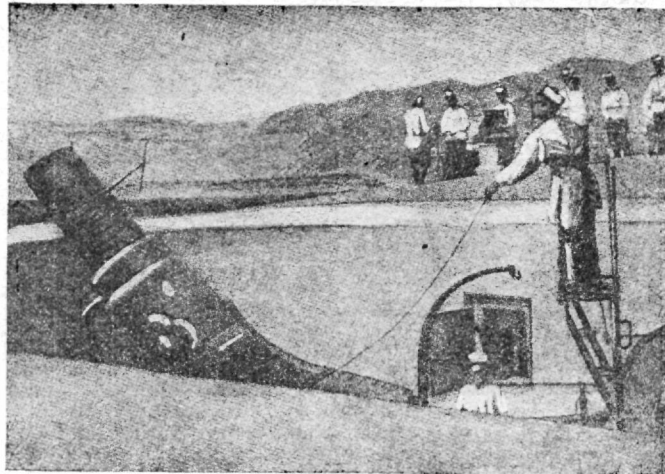
„Isa — isa!“ hüüdis ta ägedalt.

President pööras lohkudes ümber, arwates, et midagi ebaharilikku juhtunud on. „Mis siis lahti on, Beatrice? Mis sul siis on?“ küsis ta.

Wälja suurtüki-wägi ennast lahinguwalmis seades.

Dardanellide kaitsmine.

7-tolliline kindluse mortiiir. Silmapilt enne lastmist.

„Ma ei tea seda. Aga ma kardan nii väga.“

„Sa oled tänase öö pärast ärewuses. Ma palun sind, rahusta ennast.“

„Ja oled sa siis tõeste üsna terve? Mul näib, ja oled ebaharilikult kahwatu.“

„Noh, see ei ole ka tõeste ime. Arwad sa, et see wärskendab, kui öö seesuguste juhtumiste seas mööda saadetakse, nagu mina San Sebastiano umbuulitsas?“

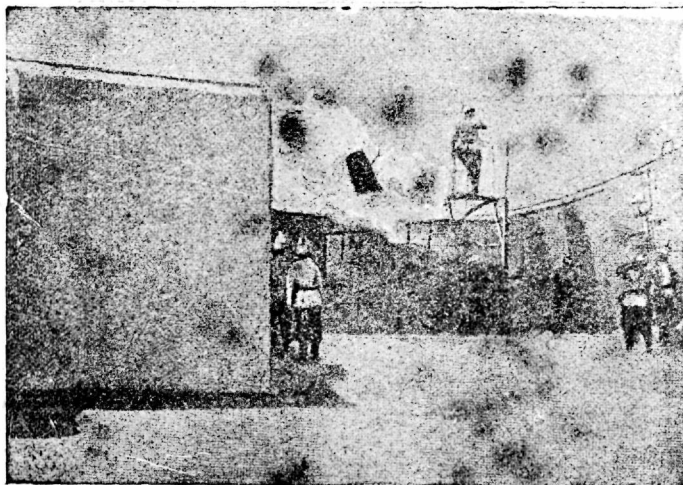
„Boleks sa sinna läinudki! Nüüd seisawad inimesed uulitsatel ja turudel, ja ei tea muust millegist rääkida kui timukast Romanost. Nende ainuke needmine on nüüd weel Liberio Romano, ja ma värisen igakord, kui sa wälja lähed. Wõib ju mõni tulipea oma wiha sinu kallal kustutada.“

Beatrice nuttis ja wajus nuusjudes tooli peale. Teraselt filmitses teda prefekt. Siis waatas ta lella. See näitas pool seitseteist.*) Kell kolmweerand seitseteist oli ta kuninga jutule kutsutud. Nii oli tal siis weel mõni minut aega.

„Mario, too mulle kübar ja kindad!“ käskis ta teenrit, kes tema käskusi oodates seal seisis. Kohe läks see käsku täitma. Waewalt oli teener toast lahkunud kui Romano õrnalt oma tütrele lähines, temal ümbert kinni võttis ja teda, nagu wäikest last, trööstida katsus.

„Sa ei tee targaste, Beatrice, et ennast nõnda walu meelewalla alla annad,“ sõistas ta ühe hingega ja saladuslikult, „mis wõisin ma muud teha? Ma pidin sinna minema, et mäsulikumist oma käes pidada, ja pidin, et mind ootamata tabati, need kolmkümmend kolm ära wiia lastma, mitte ainult,“

*) Neapoli kellad olid sel ajal, nagu nüüdki jälle, 24-tunnilised, mitte 12-tunnilised, nagu meil. Pool seitseteist oleks meie aja järele pool wiis p. l. Kahetümmeneijandat tundi näitab nende kell õõjel kell kaksteist.

Satša kantšis. Paut kindluse suurtükist.

et iseennast selle läbi päästa, waid kõigepealt, et neid endid päästa."

Beatrice tõstis pead ja waatas temale segaselt otša.

"Kas sa siis aru ei saa? Hoost, kes kuristiku äärel seisab, kistakse tagasi, ja kui ka rauad suu werifeks lõhestawad, ja need tulipead, kes walmis olid endid sõjawäe pääsitikkudele ohwerdama, lastfin ma nende eneste elu hoidmiseks Vicariasse luku taha panna."

"Sa ei taha neid surmata lasta?"

Romano tegi kärjitu liigutuse.

"Sa tead ometi, et Massilli õmees, adwokat Montalto, nende seas on."

"Weel palju paremaid on nende seas."

"Tema naine, Massilli õde, käis meil."

"Sinu juures?"

"Jah. Ta nuttis weriseid pisaraid ja oli walu pärast päris meelest ära. Ta palus mind kõigi pühade nimel tema mehe eest sinule hea sõna öelda."

Prefekt waatas kohkudes ta otša. "Ja sina? Ega sa ometi märgata lastnud —"

"Mida siis? Ma ei teadnud ju midagi. Ma teadsin ainult, et sa kuningale soowitanud olid nendega erakorraliselt waljuste ümber käia, teistele õpetuseks."

See näitas prefekti pisut rahustawat. "On sul sõnumeid Massillilt?" küsis ta jälle sofistades.

Neiu raputas nutralt pead ja pahwatas uueste nutma ja nuuskuma.

Kui teener kübara ja finnastega tuli, saatis prefekt teda waatama, kas tõld ees on, ja pööras siis jälle tütre poole:

"Ära nuuskju nüüd ometi nii, nagu Jumalast maha jäetud," jatkas ta edasi, "kui see tund ka raske on, meie suudame ta ainult siis wälja kannatada, kui wabad ja süütag oleme. Sa ei usu, Beatrice, kuidas meie nuuskuritest ümber piiratud ja walwatud

oleme. Ma pidin kuningale waljut ümberkäimist soowitama, et iseennast warjata, et kahtlust, nagu seisakfin ma mäsajatega ühenduses, nii palju kui wõimalik tühjaks teha. Kas see mul õnneks on läinud, ei tea ma, sest mul on ägedad ja targad waenlased, nagu sa tead."

Tütar waatas tale hirmunult otša, wõttis siis tema kaela ümbert suures kartuse tuhinas finni, ja suudles ja paitas teda, otsekui kardaks ta teda iga filmapilk kaodata.

"Ja mis peab meist saama, kui ka sina langed, wangi satud?" ahastas ta.

"Püha Jumal, siis kogu ennast ometi, Beatrice! Weel ei ole meie nii kaugel ja —" jatkas ta weel tasemine, weel saladuslikumalt edasi, "kuna me siin kõneleme, sünniwad ehk juba Siitsilia randadel suure ajaloolise tähtsusega sündmused, mis meile kõigile tergemat põlwe toowad."

"Mis sa räägid?" hüüdis neiu aimdusrikkalt, isale põnewalt otša waadates.

"Wõid sa waitida?"

"Seda küsid sa weel, isa?"

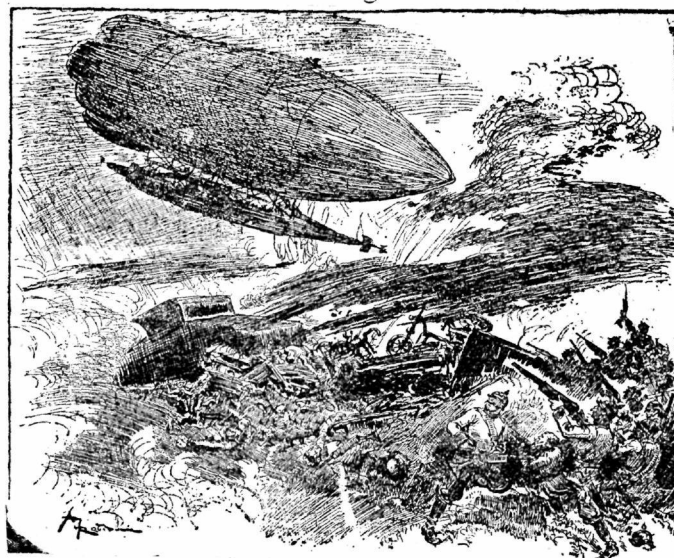
"Roh, siis kuule. Juba kahe päewa eest on kindral Garibaldi kahe laewaga, umbes tuhande waba-tahtlikuga ja nelja suurtükiga Genuast wälja merele sõitnud, et oma mehi Siitsilias maale saata."

"Püha Jumal," karjatas Beatrice, "ja Massilli?"

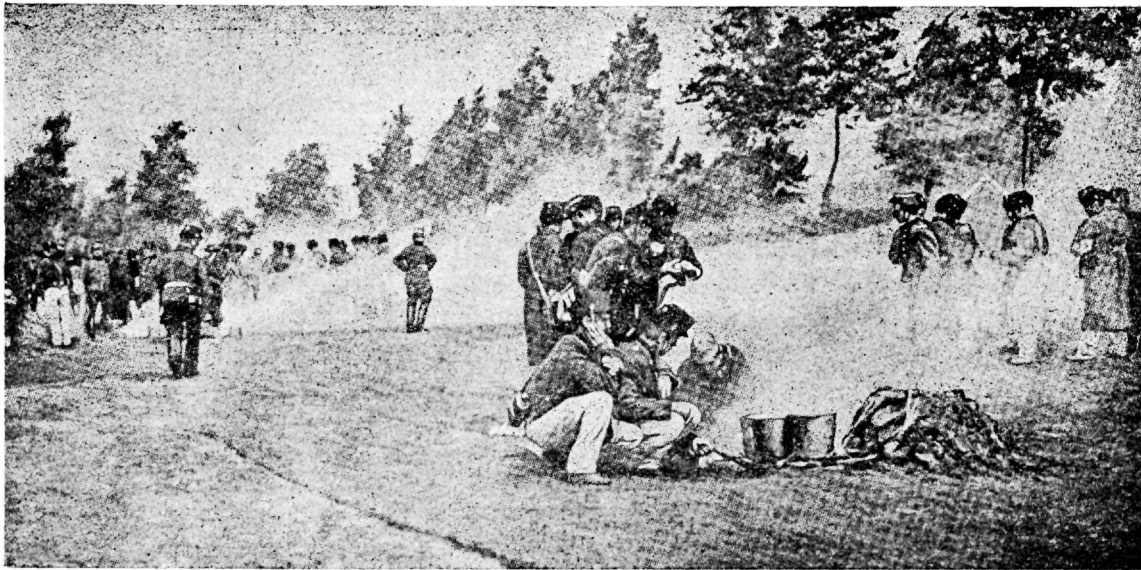
"On ka arwatawaste seal, sest et ta sinule ei kirjuta. Ta ei tohi ega wõi ka kellegile siia sõnumit saata. Nii siis, kuna me siin kõneleme, astub see abiwägi Siitsilias ehk juba maale; aga rahu ja ette-waatust ja tarkust! Wõib olla, et läheb kõik weel luhta, sest kuningale laewade käes on merel ülewõim—"

Ta jättis sõna pooleli. Teener tuli tagasi.

"Eksellentsti tõld on walmis," ütles ta. (Järgneb.)

Prantsuse juhitud õhulaew tungib Satša kroonprintsi sõjawäe osakonna kallale Spaincouri ja Logeauneni ümbruses. (Kirjasaatja joonistus.)

Belgia jalawägi laagris.

Sõda wanal heal ajal.

Wana Türgi-sõja aegse mehe jutustus.

Sirtsu Priidu lükkas wanad roostetanud raudraamid dega prillid otja peale, lastis ajalehe sülle wajuda, wõttis westikastust kühkise, lõhki palatanud piibunofu, pani põlema ja sõnas siis, aeglaselt halla, kibedaid suitsupilwa habemest wälja pahwides, ifeteadwalt peaga wangutades:

„Jah, on ta praegu, mis ta on, imeline ja arusaamata, nagu kõstri jutlus, aga selle wastu ei ole ta ifka midagi, mis wanaste oli. Siis oli kogu see kupatus sootu teine. Praegune mürgel selle kõrwal on täitsa lapsemäng, taaripudi eht, nagu wenelane üttele: „tishje jedes, taltse pudes“, ja muud midagi... Mis neil nüüd siis wiga teineteist tappa, kui selle jaoks igasugused keerulised masinad ja paparadid on wälja arwatud — suured ranadid ja rapnellid ja portwellid, ja mis nad, ligundid, seal kõik on! Sul pole muud kui kääna wänta ja — „kudõi dewki, kudõi ja, dewki w les, i ja tuda“ — ja kuulijuratas lendab mitme wersta taha teisele mööda kõhtu... Wanaste oli see kõik aga koguni teist moodi. Niisugust narra find juba ei lastud teha, ära sa seda arwagi!...“

Peremees wõttis kausist silgu, lõi wastu lauaserwa soolateradest puhtaks ja sõnas siis, teise käega aeglaselt leiba murdes, küsiwalt:

„Kas wanaste siis neid jurastitka ei olnud wõi?“

Priidu lõi ifeteadwalt peaga.

„Miks ei olnud — ifka olid kah. Aga ega neist siis keegi ristiniimine lastnud!“...“

„So oh, wõi ei lastnudki!... Mispärast siis?“

„Mispärast?! Kes siis nüruga mõistis lasta. Rõrweta habe ära, aga lahti ta kuradi tolgus ei lähe! Wõi kui paneb kärtsu, siis sulle omale mööda kõrwu... Jurastitk oli küll ifka kah, jah, aga lastud saand takt ühti. Kartulaid oli seal sees hea küpsetada, sellepärast teda ligi weetigi. Beaaft oli ifka wa piisitiik, nagu nüüdki. Aga siis oli piis koguni teist moodi, ja taga tuli koguni teist moodi ümber käia. Nüüd pole sul muud kui ole kõhuli maas ja wajuta aga triklift, ja kuul lähed. Aga siis ei olnud asi nii. Piisid olid eest laadida. Laadifid toru rohutu täis, wõtsid piisid kahe käega tugewaste kinni, ja löid omale päraga kõigest jõust otja ette, kulmude wahela!“

Perenaine pühkis süles istuwal pojalt põllenurgaga nina puhtaks ja waatas imestanult Priidu otja.

„Tõhoh, sõge, jah! Mis kuntsi pärast sa siis omale päraga päha löid?.. Uijehekene küll!“

„Mispärast? Noh, kus ta siis muudu lahti lähed? Sa lööd nii kõwaste otja ette, et filmist tulefäde wälja kargab.. No ja noh, seefama säde ta lahti ajabki — süütab rohu põlema, ja — dudki, laeng lähed kus see ja teine...“

Ja, niisugused piisid olid enne. Peale lahingut olid soldatitel pead ifka muhtus ja paistetanud, nagu Sauga mehe heinakessid!.. Mis sul nüüd wiga! Paned padruni sisse ja lafed. Ja, brat: ei wanaste polnud asi nii!

Ja kogu see wärk oli, õigust ütelda, hoopis teistfugusem. Nüüd, kui soldatid paar päewa ilma söömata ja magamata on, hakkawad kohe nurisema. Aga wanaste sai nädalate ja kuude wiisi ilma söömata ja magamata oldud, ja polnud wiga midagi. Kus sul seal aega magada wõi süita oli? Ifka ühte hinge kole rutt taga. Laksid marsfides mööda maanteed mitu kuud ühtetulist, nii et tolmukaar taga. Kui kõht ette tühjaks läks, äigasid tee äärest põllult kümmekond kartulit ja wiskasid kõhtu, ja asi oli jälle tahe!“

„Kudas neid siis kõhtu said wifata?“

„Miks ei saanud! Siis oli inimese kehaehitus ja asi koguni teistmoodi. Kõht käis külje pealt nõõpidega lahti, nagu kihlase west. Noh, hea küll! wõtsid nõõbid lahti, wiskasid mõne kartuli ja silgu sisse ja panid siis nõõbid jälle kinni, ja kõht oligi täis. Ifka palju mõnusam kui niisugune suust sisse ajamine, nagu nüüd moodis on...“

Ja magamisega niisamuti. Nüüd on kõiksugused suured furnumatjate polgud ja leiwategijate polgud ja moonamuretejate polgud, aga siis olid ka meil magajate polgud. Need polgud magasid teiste eest. Sul pole muud kui riiga aga edasi miltada ja kārada, küll nad juba ju eest magawad. Riita asi oli ifka! Nüüd pole pooltki seda. Sa pead kõik ife tegema — magama ja ülewale olema, sööma ja jooma!“

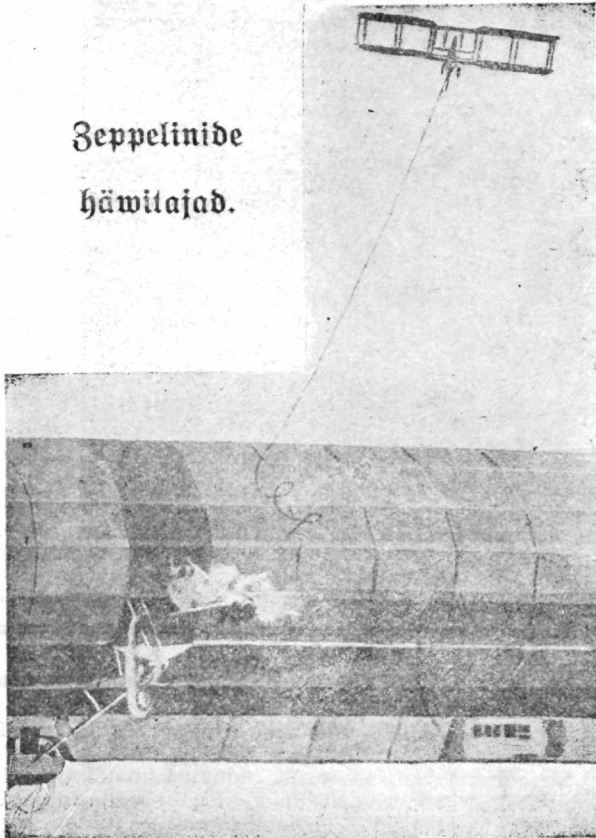
„Uu jehe, uu jehe! Küll oli siis see asi ifka ette imeline!“

„Ifka imeline?! Nüüd on sõjamehel kuninglik elu. Tal on igal ajal kõiki wõimalik saada, mis ta tahab. Seal on tal sooja suppi ja keedetud liha — söö ja ole rõõmus. Aga wanaste? Wilista! Soe supp oli haruldane asi. Minult siis, kui tubliste wihma maha sadas, saime sooja suppi, muudu pidime ifka kõwade kartulitega leppima!“

„Kudas siis wihma ajal sooja suppi saite?“

„No jah. Siis olid igalpool suured weeloigud maas.“

Zeppelinide hävitajad.

Õhumiinid ehk grappellid. Inglaste ülesleidus Saksa zeppelinide vastu. Inglise on jälle uue viisi üles leidnud, kuidas zeppelinid hävitada. Selleks tõuseb Inglise lennumasin zeppelinile nähes sellest kõrgemale õhku, laskeb traatkõie otjas õhumiini (pommid) alla ja juhib, ise edasi lennates, seda nõnda, et pomm zeppelinile vastu põrkaks; jelsamal filmapildil plahvatab siis miin ja hävitab zeppelinid. Kuna uuemad zeppelinid 1 verst peale lastvate suurtükidega varustatud on, siis peavad lennumasinad endid nendest jellewõrd maad kaugemal hoidma.

Meil pole muud kui võtmine raanitsa rihmad ja dawai weit peksma! Pekime wee rihmadega ke-waks, wistafime mõne kartuli sise ja palaw supp oligi lääes. Polemu sul seal pada ega pliiti, kus teeta oleks wõinud, polemu sul tikku ega tuld — kõik sai rihmaga ke-waks peksitud... Jah, ja sõjamehed olid ka koguni, koguni teised mehed kui nüüd. Kalewipojad, turadi pihta! Nüüdsed mehed ei ole nende vastu midagi! Saab lahingus juurestikli kuuliga pähe — kohe suruud wõi niwõrd wigastatud, et lahingus edasi olla ei wõi! Wanaste aga löödi sul käsi wõi jalga wõi pea otjast ära, aga ega ja sellepärast weel kodu ei läinud... Ei, brat, rüügasid aga wahwaste edasi!"

"Mis sa nüüd juttu ajad! Kudas siis ilma peata enam edasi wõisid rüügada?"

"Kudas? Ega sa siis üsna ilma peata ei jäänud. Sul pandi kohe puust pea asemele, ja peksti edasi! Siis oli hoopis teine wärk! Löödi sul pea otjast ära — pandi puust asemele, löödi käsi ära — pandi puust asemele, löödi jalg ära — puust asemele. Tõmbas waenlane sul mao maha, tehti saapafäärest kohe uus, ja ifka nõnda edasi. Ja, niiwii oli see asi siis! Mehed olid kõik tangelased. Ma ise wõtsin ükskord terve polgu waenlasti ükfinda wangi!"

"Mine ifka, mis ja lorad! Sa ifka waletad kah! Sa wõtsid nüüd ükfinda terve polgu wangi?!"

"Mis, mina waletan! Mitte ifke sõnagagi, kõik on sulatõsi. Ükfinda wõtsin terve polgu wangi. Aga, wat, nuppu oli siin tarwis! Ei nüüdsed inimesed saa sellega walmis ühti. Meil pole seda taipu pealuus!... Üsi oli järgmine: Meie roo komander oli kuulda saanud, et waenlaste pool lähemas külas aset on wõtnud ja tehta seal hirmust nalja: tappa figu, ja peksta wallawanemat, ja löidanud kõtril nina peast ära, ühesõnaga — tehta seal koledat löbu ja rumalat manöwert. Noh, heakene küll! Wende komander mõtleb ja mõtleb, et kuidas nüüd teha wõi olla, ehk mis ette nüüd fätte wõtta. Mõtleb ja mõtleb, aga ei saa õiget aru fätte. Wul hakkas wanamehest hale meel. Lätsin ta juurde ja ütlesin, et kui asjalugu ni sugune on, siis ma wõin need waiganõud sealt külast kõik minema kühutada. Komander ei tahtnud seda sugugi uskuda ja mõtles, et ma nalja teen. Wul jälle ei tulnud mõttesegi nalja teha. Sain siis wiimats ifka luba ja lätsin Pooleturni pärast tulin tagasi, aga mitte ükfinda, ei, sõber! Ma tõin ka terve waenlaste polgu wangi!"

"No kuidas sa siis sellega hakkama said?"

"Kudas! Ja, wäimees, siin oli nuppu waja! Meie komander pruuis ninatubakat. Wiipu ta ei tõmbanud, muudkui pani tubakat ninasse, ifka jurts ja jurts. Noh, heakene küll! Ma lõin wanamehe tagant paar pakki ninatubakat ille ja lätsin. Lätsin, ja näen, kus mehed kõik firewile maas, laulawad ja prasswad, ja küpetawad kooliõpetaja elus figu. "Noh, sõbrad, küll ma teile pidu teen," mõtlesin ise ja laen piisfi ninatubakat täis... Ja, waat, kus mehel nuppu alles! Laadisin piisfi täis ja kargasin pöösa tagant wälja. Ise lõugasin mis wõisin: "andke alla!" ja "andke alla!". Oh ja helde kallid aeg, mis nüüd sündis! Mehed kargasid kõik piisfi, kahmasid piisfid fätte ja täie waluga mu peale tormi jooktsma. Ma aga naeran tajapiisi habemesse ja ei pane tahelegi nende kija ega kära. Lõtsin nad omale kaunis ligidale tulla, panin siis piisfi palge ja lastsin kärttu meestele näkku. Oh, ja sandiratas, mis nüüd sündis! Mehed wiskasid piisfid kus seda ja teist, kahmasid kase koeaga ninast kinni ja kukkusid hullupöödra aewastama. Ma lastsin neid wälja aewastada ja panin siis uue parsu! Niiwiiif tegin paar lorda. Wiimats hakkasid mehed paluma, et ära mäsja, ja tapad meid päris ära, et meil on ninad ja suud-filmad tisedad, nagu sibulaistutajal, ja jäta järele kui wõid! Wõta meid wangi wõi tee mis tahad, aga ära niifugufe nõiapüüsiaga enam lase. Noh, hea küll, jätin siis paugutamise järele, murdsin kase otjast paraja witsaofka fätte ja ajasin mehed kõik nagu lambad meie laagrisse... Ja, niifugune oli asjalugu. Selle wägiteo eest sain ka komanderi fäste tubli keretäie peksta!"

"Li jeterwõdrifamus! Mispärast siis peksta?!"

"No jah! Siis oli niifugune lord."

Nüüd saad auraha, kui midagi wägewat teed, siis said tubli keretäie peksta!... Ja, niiwiiif olid need asjad ja wärgid ennewanaste!"

Gori.

Soomustatud rusika toolutamine.

Karl Mikoten,
Ratweere kreisist. Saawatud
jalast Sandomiri all. Prae-
gu Põstiva hospitalis.

Saksa kellnerid sõjas.

Prantsuse ja Inglise soldatite lastekraavid seisawad Saksa omadest waevalt kümneksa külla laugusel.

Sakslased olid hästi warjatud ja ei näitanud ennast. „Moni wälja ja lööme piinut lahingut, wana kapetas!“ kutjus Tommy Ankins sakslasi wälja, aga wastust ei tulnud kõigewähematti. „Moni wälja, wedelworst!“ Ja jällegi wastust ei ühti. Siis sõhwatas ohwitjeril hea mõte peast läbi ja ta kõrgatas:

„Kellner!“

Pooltoojinat päid piisid ewasti korraga üle lastekraawi ääre wälja ja lõpetasid oma maapealse elu.

Selle hüüde tagajärg oli muudugi ainult jellepärast nii üllatam, et Saksa sõjawäes rohkesti endiseid kellnerisi, teenreid j. n. e. on.

Läbi pehjetud „kangelased.“

Galitsi lähedal ekss hommikuse ndu puhul 16-meheline Austria maakuulajate jalk ära ja neil polnud enam lootustki teed oma wägede juurde tagasi leida.

Korraga hakkasid kuulid nende peade kohal wihijema. Nähtawaste oli maakuulajaid laugelt märgatud. Kuna neil täielik hütatus käega katjuda oli, hakkasid maakuulajad walgete lippudega wehkima, jellega teatades, et nad alla annawad.

Seda pandi warsti tähele ja laitmise lõppes, kuid misjuguine oli maakuulajate kohmetus, kui mõne minuti pärast nägid, et endid ijema wäeosjale wangi olid andnud.

Ka wäeosja ülema süda oli omalt poolt jälle selle peale täis, et ta mitte wenelasi wangi polnud tabanud, waid oma soldatisi, ja käskis neid jellepärast läbi kadalipu ajada.

Mõni tund hiljem wõeti terve wäeosja ühes läbi pehjetud maakuulajatega wenelaste poolt tõhijelt wangi, ja sel kombel sai see lugu teatawaks.

Pitki teritawad.

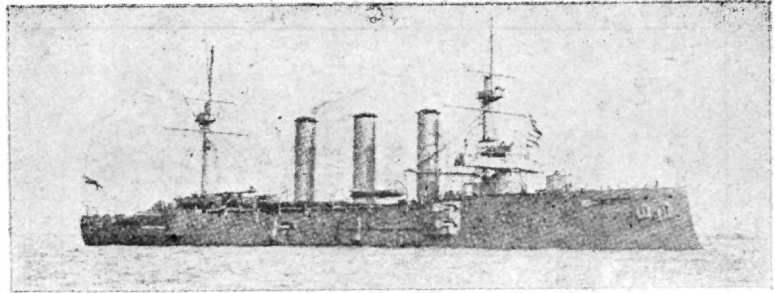
Edja esimestel nädalatel.

Kajakate näod on tõhised ja nagu tujased.

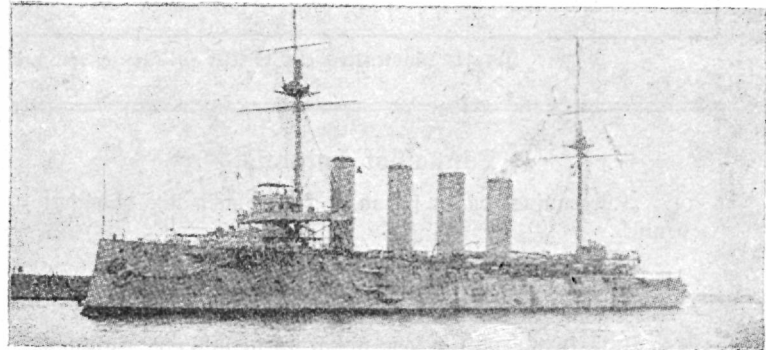
Nad on jellepärast wäga pahased, et ennemalt austriaste kaitjekilpidest midagi ei teadnud.

„Meie tahame raiuda, et iga hoop ta maha wõtaks,“ jutustas mulle wana, Georgi ristiga lasak. „Aga siin, pistad piigiga, tema aga libijeb...“ Tähendab waja otse nääsje trehwata, et aga kindlam oleks, jelleks waja terawaks teha!..“

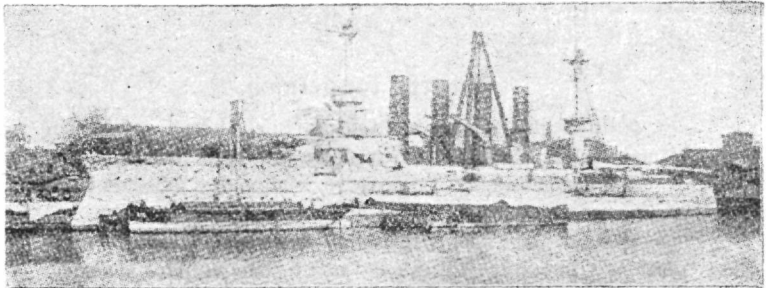
Ja terve õõ läbi kõijsid poolpurustatud majas teinpoolt seina käära kääksuwad hääled. Üks wäntab raudwändast, teine hoiab piigi otja käära peal ja keerutab ühe külje pealt teise peale.

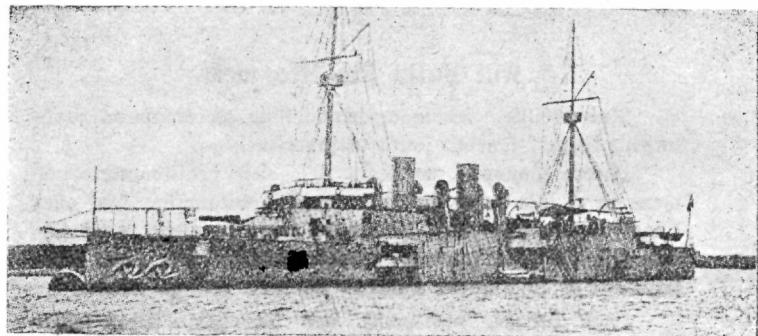
Inglise soomusristleja „**Monmouth.**“
1901. a. ehitatud. 9950 tonni suur, 24 sõlme kiirusega ja kaheksa 21-tsentimeetrilise suurtekkiga. Wajus Eshilli ranna ääres lahingus põhja.

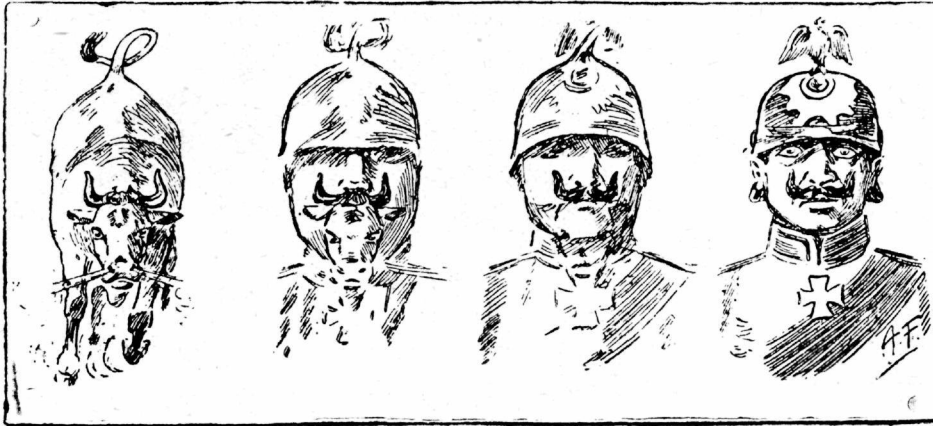
Inglise soomusristleja „**Good Hope.**“
14.320 tonni suur, kiirus 19 1/2 sõlme, kahe 23-tsentimeetrilise ja kuuteistkümmne 15-tf. suurtekkiga. Sai Eshilli ranna ääres lahingus raskete wigade.

Saksa soomusristleja „**Zork.**“
1904. a. ehitatud, 9500 tonni suur, 21 sõlme kiirusega. Jooksis oma miini otja ja wajus põhja.

Austria ristleja „**Kaiserin Elisabeth.**“
Wana laew, wõttis Eshillao kaitsemisest osa, kus jaapanlaste kuulid ta põhja puurisid.

Smelik moonutus eht Saksja soldat ja tema ejiija.

Wahwa mees.

Ja nagu löwi lähenes,
kuid kaugel wäe taga,
ja kui ju wahe wähenes,
ta hiiidib mürinaga:
„Me omaks saagu Poolamaa!
Kes wastu hakkab, surgu!
Kõik wenelased ajan ma
kui hiiropojad urgu!“
Kui aga Wene karu käpp
Warsawis all tad riivas,
tal tulehaawu tundis näpp,
kont kottu wajus tiivas.
Pea longus, mõtlema jäi mees,
ja sabaga weel ööras,
siis wahwalt oma wäe ees —
Berlini poole pööras!

Dhaka Ott.

Lõunaajõõl batareis.

„Kõrgeausus, palun jõõma!“ kutsus meid ühe ohwitseri dentifik.

„Mis meil täna lõuneks on?“

„Austria buljong kuulidega ja aeroplan kartulitega“.

Mis asti see küll peaks olema, mõtlen ma?

Anti suppi, millest kohe näha, et ta lahingu waheajal walmistatud: tahmane, fogane, erned kõwad, eht kuulid. Ja teifels roaks — ani, teadmata kust kätte saadud.

„Ah, see ongi wist see aeroplan?“ küsiti ma dentifikult.

„Mõnda jah, teie kõrgeausus, mõlemad lendawad!“

*

Austria kangelased.

Austria piiri äärtes maatomnas tuleb Wene talumaisele kolmemeheline Austria maakuulajate salk ratsa wastu.

Austriane: „Kas tead, emale, kas lähemas külas on kasafaid?“

Wene naine: „Ei tea kust need kasafad nüüd pidid siia saama! Külas pole muud kui naised, ja neidki pole rohkem kui tükk seitse, kuumet küll ei ole! Kõik on ju plehtus.“

Austriane: „Seitse naist?!. Sm... siis, mehed, pöörame parem tagasi.“

*

Kui palju siis ilka weel.

Ilus preilik, kes tagawarawäeliste perekondade jaoks andeid korjab, kõneleb jõuka mejaperemehega.

„Serra Panspli, ma tean, teie olete heafiidamline inimene ja ei jäta juba õnnetuid naisi awitamata, kes oma kõigekallima wara, oma perekonna toitja ja mehe, meie kõide eest wälja on saatnud. Palju tohiksin teie poolt ülles kirjutada? Igafugune annetus wõetakse tänuga wastu.“

„Aga lubage, pai preili, ega ühe härja seljast seitset nahka ei tõmmata! Alles praegu tulid mulle soldatid wastu, jaotasin neile terve karbitäie paberossa ära. Kui palju siis ilka weel?“

Saksja-Türgi ühendus.

See ühendus käib ifegi korani wastu.

„Seaduse“ kirjastus ja raamatukauplus
Sardu- ja Riiitli uul. nurgal, sissekäik Riiitli uulitsalt.

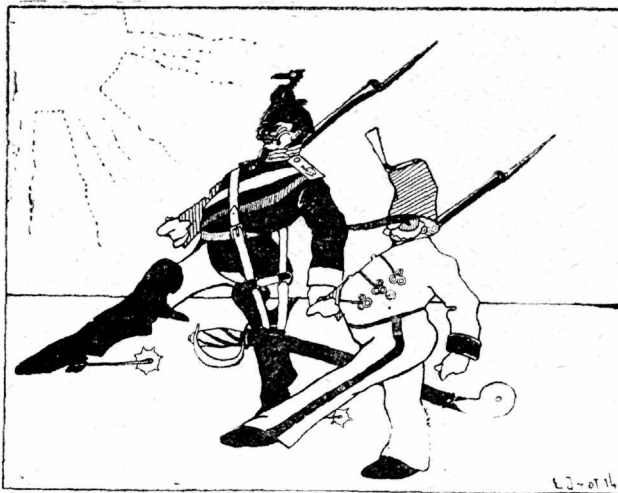
!!! Sahtels tähelepanemifets!!!

Müüme kõiksugu raamatukaupluse kaupasid, kirjutusmaterjali, tasku-, korteri- ja poewõla-raamatuid, paberikaupasid, piltisid, maafaartisid, päewapildi- ja postkaarti-albumisid, koolilaste tarwidusi jne. paraja hinnaga. — Alalistele ostjatele hinnaalandus.

Palume sisse astuda, kui midagi tarwis läheb.

Sardu- ja Riiitli uul. nurgal, sissekäik Riiitli uulitsalt.

Warsfawisse! Warsfawisse!

Oi, kui uhkeste need kaks „maailma isandat“ Warsfawisse marsiwad! Juba on nad telegrammid laiati saatnud, et Willemi sünnipäewa Warsfawis pihiitewad. Waiamus maitsewad nad juba poolakate üllalhet wastuwõtmist, kus neile Ungria weini, Poola kuulsat mõdu ja kõiki warandusi laialt sülesse kantakse.

„Meie tuleme! Meie wõidurikast marsimist ei peata ükski wägi!“

Warsfawi alt tagasi.

Oi, oi, oi! Ai wai, ai wai! Kudas nüüd ninad Ion-gus ja sabad sorgus! Püüts pooleks ja jalq lahas... Luhtas on kõik head wõidu lootused... Wene wägede wägew raiumine paiskas kõik Saksa-Austria wäed kaugele Poola pealinna alt. Nukra meelega tõmbiwad kaks „maailma isandat“ „Waterlandi“ poole, kümmeid tuhandeid mehi lahinguwäljale rajafullide sõodats jättes.

Rahukohtuniku juures.

„Ma ei mõista, kudas teie nüüd, sõjaseaduse ajal, waras-tamisega hakkama saate, ja kas teil sugugi häbi ei ole? Ja oleks veel kasu? Vähete wangi!“

„Oh, austatud kohtuherra, kui juba Saksa kroonprints ja kindraliprouad seda ametit ei põlga, kudas siis meisu-gufel häbi wõiks olla!“

Nais-soldatid.

Mitte mehed ükfinda —
näed, suffragetid ka
mõõga wõtnud kätte juba
ja nüüd ootawad veel luba,
et wõiks minna sedamaid
tapma Saksa saatanaid...

Kõigil teada on see ju —
naine käsi, naise suu,
kas ja pahanda wõi palu,
walmis ikka andma walu
waenlasele-mehele,
mis veel Saksa — rõõwile!

Stinepi Stim.

Omajal ajal aresti alla pandud Meie Matsi 1. sõjanummer on nüüd

aresti alt wabastatud

ja muutmata sisuga ükfikult saadawal. Järel on neid numbrid üsna wähesel arwul, sellepärast palume tellimisega rutata, iseäranis neid, kellel romani „Wankuwal troonil“ algus puudub.

Tellimise adress: г. Ревель „Meie Matsi“ toimetuse.

Meie Matsi järgmine (12) sõjanummer ilmub 8. nowembril s. a.

Belgia Saksa vereimeja ämbliku sõrgade wahel.

Ras ei wõi?...

Töö ja raskus, waew ja walu,
fõrge rent ja lagund talu,
wali sõna ees ja taga,
jüda raske, aga waga,
nõnda kurwad, kurwad ajad
elas üle aastajad —
Eesti mees!

Enam veel. Kes iial ärkas,
kurja ülekohtu märkas,
jellel warsti tehti häbi
kas wõi silla-kohtu läbi . . .
Kes kord oma halli watti
wahetas, see tembeldati —
mäsajaks!

Talle tuhat jüüdi toodi,
teda pelieti ja poodi,
teda tüsajati ja meeti,
igas kohas orjaks peeti,
neil ju jelleks oli woli . . .
Minus inimene oli
siin maal — faks!

Ras wafi nüüdi tuleb juba
aeg, mil Eesti talutuba
dunnepäwi saab kord näha,
wabast hingata ka wähe? . . .
Ras ei wõi ka nüüdes walus
olla ta weel oma talus —
peremees? . . .

Dhaka Ott.

Teaduse tähtsaamat 1915 a. jaoks.

Igapäewases elus tarwisminewate juhatustega. Hind 15 kop.

Sifus on: Harilikud kalendri teated, kodumaalinnade juhij.d.n.e. Tähtsamad arstirohud kõiksugu haiguste wastu, nagu kõha, kõhuwalu, krambid, südamehaigus, unepuudus, isupuudus, linnine kõht, kõhukrambid, minestusehood, nikastused, peawalu, paisjed, ohatusjed, hambawalu, jooksja, kõiksugu haigwad, külmetamine, palawik, kõrwawalu j. n. e. j. n. e. Rohud naistehaiguste ja korratute kuupuhastuste wastu. Peale selle suur hulk igapäewases elus, töö juures ja majapidamises tarwis minewaid tulujaid juhatusi, ühähästi põllumehele, kui ka linnaelanikkudele ja igajugu ametmeestele.

Mitmesugused kalulitid teated ja tulujate raamatute nimekiri.

Teaduse kirjastus Tallinnas, Harju ja Riüütli uul. nurg.

::

nr. 46/15.

::

Minus trükkist ja on igast raamatulauplusest saada:

„Meie Matti“ tähtsaamat 1915. a. jaoks.

Piltidega ilustatud kalendarium ja lisa. Sifus: Soow terweks aastaks. Ilusad iga kuu kohased naljad ja pildid. Harilikud posti ja raudtee teated, laadad, raudtee jaamad ja nende kaugused. Uus sõjawäe teenistuse seadus. Soiu-laenukasjad ja kredit-ühisused. Mõõdud. Kodumaa ametikohad. Kohtuasjade jaotus ja nende ajamise wiisid. Kortermaks. Tallinna, Rakwere, Paide, Haapsalu, Kurejaare, Narwa, Pärnu, Tartu, Wiljandi, Wõru, Walga, Riia ja Peterburi linnade juhij. Kodumaa adressid. Piltidega ilustatud lisa leiata muu seas: Noore paruni koduõit (naljakas juhumine parun Wettertrauchiga, nelja pildiga.) Kuda töö nõnda palk (pillelaul pildiga.) Kawal Korwi-Madis. Riila kool ja Riila kõrts, kirjutanud Paul Pinna. Kõhurohi. Wõrdlus. Kontoristi kättemaksumine. Wanapoisi testament. Wene wägede kõrge ülemjuhataja. Kõlkupõrkamine. Prantsuse soldati kiri. Eesti Europa sõja laul. Saksa tagawarawälisjed. j. n. e. Hind 20 kop. Kolmewärwiliise Europa sõjakaardiga 25 kop.

Hoos. wälj. nomy-pole. Wastutaw toimetaja Jakob Jaanson. Wäljaandja J. Ruu. — M. Schiffer'i trükk, Tallinnas.

EESTI
RAHVUORJAKOJA
KIRJASTUS